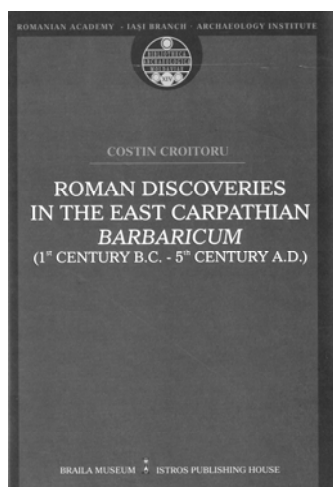

**COSTIN CROITORU, *ROMAN DISCOVERIES IN THE EAST
CARPATHIAN BARBARICUM (1ST CENTURY B.C.-5TH CENTURY A.D.)*,
BRĂILA, ED. ISTROS, 2011, 625 P.**

În ansamblul cercetărilor de istorie veche și arheologie întreprinse de-a lungul multor decenii, o importanță aparte prin problematica diversă, complexă și rămasă peste ani de o netăgăduită actualitate o prezintă perioada cuprinsă între secolul I î.Hr. și secolul al V-lea d.Hr. inclusiv, perioadă având o semnificație deosebită pentru înțelegerea desfășurării procesului de etnogeneză românească. Este perioada în care, în contextul prezenței imperiului roman în regiunile Dunării de Jos, au loc multiple și profunde prefaceri social economice, etno-lingvistice și nu în ultimul rând politice cu consecințe definitorii pentru destinul romanității din această parte a sud-estului european.

Eforturile susținute ale multor specialiști de a descifra o însemnată parte din aspectele vizând evoluția societății locale, mai ales din zonele care nu au făcut parte din posesiunile statului roman, cum sunt cele de la est de Carpați, au fost răsplătite de numărul și valoarea rezultatelor obținute de cercetările arheologice, datele puse în circuitul științific fiind singurele posibile de a contura o imagine coerentă și mai completă despre realitățile din vremea respectivă. De aceea, se cuvine să scoatem în evidență aceste importante contribuții, trecute adesea cu vederea sau minimalizate de unii mai tineri arheologi, zestre considerabilă de informații fără de care elaborarea unor sinteze, monografii sau teze de doctorat nu ar putea fi realizată, și care numai astfel lasă deschise căi de înțelegere corectă a evenimentelor derulate.

În acest larg context, elaborarea unei lucrări monografice care să valorifice, pe cât posibil exhaustiv, descoperirile de factură romană atestate în regiunile din imediata vecinătate a statului roman, poate contribui efectiv la mai buna cunoaștere, nu numai a unui amplu fenomen

de aculturație, ci chiar la precizarea limitelor în care s-a desfășurat îndelungatul și complexul proces etno-lingvistic și cultural explicând astfel cu argumente concrete și convingătoare dăinuirea romanității în această parte a continentului european.

O atare monografie, deosebit de complexă, incitantă și de o netăgăduită actualitate a apărut, în excelente condiții tipografice, la editura *Istros* a Muzeului de Istorie din Brăila, datorată muzeografului dr. Costin Croitoru, intitulată **Roman Discoveries in the East Carpathian Barbaricum) 1stCentury B.C.-5thCentury A.D.)**, cuprinzând 407 pagini de text, 166 figuri și 50 de hărți.

Din capul locului reținem că lucrarea de față este judicios structurată, prezentând după considerațiile metodologice și istoricul cercetărilor, un amplu *corpus* al descoperirilor, apoi tipologia și cronologia vestigiilor atestate, urmate de considerațiile generale privitoare la zonele de contact dintre lumea romană și aceea barbară, drumurile comerciale și zonele de interacțiune economică, evidențiindu-se rolul provinciilor romane Dacia și Moesia Inferior, în cadrul schimburilor pe care acestea le-au avut cu regiunile barbare de la nordul Dunării de Jos în general și cu cele dintre Carpați și Prut în special. Un capitol de considerații finale și o amplă ilustrație completează în chip firesc și necesar lucrarea elaborată de Costin Croitoru.

Autorul și-a realizat lucrarea sprijinindu-se, așa cum am mai amintit, pe numărul considerabil al informațiilor oferite de investigațiile arheologice, unele de mare amploare, efectuate constant de-a lungul multor decenii. Investigații arheologice de acest fel, din nefericire, în zona menționată în perioada actuală sunt extrem de rare.

Trebuie să facem și precizarea că o imagine reală a ceea ce a însemnat de-a lungul secolelor prezența romană în regiunile dintre Carpați și Prut și chiar dincolo de ele, nu va putea fi totuși niciodată realizată de vreme ce multe din obiectivele care au fost investigate sistematic și care ar fi putut oferi informații mai bogate au fost distruse încă din vechime de vicisitudinile timpului sau au rămas incomplet cercetate din cauze obiective.

Cu toate acestea, autorul lucrării a reușit să adune cu migală toate descoperirile de factură romană cunoscute până acum, prezentându-le alfabetic și cronologic pe județe, constituind astfel o bază temeinică de informații menită să faciliteze cunoașterea generală a dinamicii relațiilor dintre locuitorii de la est de Carpați și imperiu, sugerând în același timp

comparativ posibila ei amploare de altă dată.

Evident, analiza pertinentă a descoperirilor pe care o face cu acribie Costin Croitoru ne arată clar că multe din obiectele decoperite au putut fi aduse din imperiu, dar altele și nu puține au fost produse local, fie de către meșteri autohtoni, fie de meșteșugari itineranți veniți de la sudul Dunării. Concluzia poate fi corectă dacă avem în vedere că legislația romană menținută constant ulterior și amendată în secolele V-VI și chiar mai târziu în *bazilicalele* din secolele IX-X, interzicea cu deăvărsire, sub pedeapsa capitală uneori, să se exporte în țările barbare armele și obiectele din fier, aurul și argintul și alte produse. De aceea, credem că mai curând brăzdarele de plug, cheile și altele din fier au putut fi făurite, așa cum lasă să se înțeleagă chiar autorul și de către meșteșugarii locali, care aveau și ei o îndelungată experiență în prelucrarea metalelor.

De asemenea, trebuie să admitem că unele descoperiri de factură romană au putut ajunge aici și prin încălcarea embargoului economic impus de imperiu, altele poate pierdute în luptele care au avut loc în zonă sau chiar obținute ca pradă în urma expedițiilor militare întreprinse la sud de Dunăre.

Încadrarea tipologică și cronologică a acestor descoperiri făcută cu discernământ de autorul lucrării oferă astfel o viziune clară asupra desfășurării relațiilor multiple care au avut loc între locuitorii zonei de la est de Carpați și cele de la sud de Dunăre în care Moesia Inferior a jucat incontestabil un rol deosebit de important, depășindu-l cu mult, după părerea noastră pe cel al Daciei intracarpatice.

În desfășurarea acestor ample relații economice trebuie reținut și faptul că și regiunile de la est de Carpați puteau oferi o serie de produse de schimb (sare, miere și ceară de albine, blănuri de animale sălbatice, petrol etc.) care lipseau de regulă în regiunile Peninsulei Balcanice.

Drumurile comerciale, constituite de-alungul marilor râuri Siret și Prut, dar și pe unii din afluenții lor, utilizate constant încă din străvechime, au avut rolul de a înlesni derularea acestor schimburi economice facilitând cum era și firesc, contacte și dincolo de ele spre nord în conexiune cu drumul chihlimbarului de la Marea Baltică, dar și spre est cu litoralul de nord al Mării Negre.

Studiul atent al descoperirilor romane de la est de Carpați întreprins de autor pune în evidență nu numai marea varietate a vestigiilor atestate, ci într-o anumită măsură și amploarea sau diminuarea de la o etapă cronologică la alta a acestui fenomen economic. Activitățile comerciale

cu zonele romane de la sud de Dunăre sau din alte părți ale imperiului, desfășurate constant de-a lungul multor secole au avut și rolul de a consolida și legăturile culturale și spirituale cu civilizația imperiului, contribuind într-o anumită măsură la menținerea sau chiar sporirea nucleelor etno-lingvistice romane existente în regiunile de la est de Carpați. În felul acesta, descoperirile romane din zona menționată ilustrează, măcar și parțial, realitățile existente în ansamblul derulării contactelor dintre imperiu și lumea barbară de la nordul Dunării de Jos. Ele oferă în plus posibilitatea de a înțelege corect noțiunile formulate de unii specialiști autorizați ai problemei referitoare la *granițele invizibile ale imperiului roman* sau la *Roma de dincolo de frontiere* descifrând astfel nu numai prestigiul statului roman, ci și interesele sale imediate economice și militare.

În concluzie, privită în ansamblul ei prezenta lucrare elaborată pe baza unui bogat cuantum de informații, pe rezultatele unei atente și complexe analize a vestigiilor cunoscute până acum constituie, așa cum am mai menționat, o excelentă sinteză referitoare la difuzarea bunurilor civilizației romane în barbaricum.

Remarcabilă prin expunerea documentată a aspectelor discutate, a analizelor pertinente, a punctelor de vedere noi, formulate cu claritate, lucrarea elaborată de Costin Croitoru prezintă o evidentă realizare științifică, deosebit de utilă specialiștilor prin multiplele contribuții aduse la cunoașterea unora din realitățile unei perioade interesante având o semnificație istorică aparte. Această excelentă sinteză arheologică oferă astfel largi posibilități de a evidenția, cu argumente concrete și hotărâtoare, aportul considerabil al civilizației romane la constituirea și dăinuirea în spațiul carpato-dunărean a *Romanității Orientale*.

Dan Gh. Teodor